

УДК: 327.56
351.749

COBISS.SR-ID 79810313

Оригинални научни рад

Политикологија

бр. 2/2022, год 1, vol. 2.

стр. 1-12

Рад примљен 14.07. 2022.

Рад прихваћен 21. 09. 2022.

ПРИВАТИЗАЦИЈА БЕЗБЕДНОСТИ И ЊЕН УТИЦАЈ НА ПРОМЕНУ МЕЋУНАРОДНИХ ОДНОСА

Слободан М. Анђелковић, ванредни
професор¹ Факултет за међународну
политику и безбедност Универзитет Унион –
Никола Тесла, Београд

Апстракт

Рад истражује утицај приватизације безбедности као специфичног процеса који је условио стварање новог безбедносног концепта, и његовог утицаја на међународне односе, а посебно на односе између водећих светских и регионалних сила. Међународноправна и политичка одговорност ангажованих страна у сукобу представља кључно исходиште овог истраживања са критичким освртом на постојеће стање и немогућност међународних организација, у првом реду УН, да узму активније и ефикасније учешће у медијацији актуелних оружаних сукоба. Приватизација безбедности, између осталог, ствара прилике у којима се за различите услуге из домена војног спектра користе приватне војне компаније, па владе држава које су их фактички ангажовале немају (или негирају) формални удео у њиховом деловању, што утиче на природу њихових односа са другима актерима или заинтересованим странама у том сукобу. Међународни чиниоци који су прихватили приватизацију безбедности и развили механизме за њену употребу, формулишу своју спољну политику на терену далеко активније и директније од других актера међународних односа. У раду се анализира потреба за приватизацијом бе-

¹ andjelkovic.slobodan@gmail.com

збедности у неефикасним државама које су принуђене да супституишу традиционалне (државне) носиоце безбедносних функција.

Кључне речи: приватизација безбедности, приватне војне компаније, приватне безбедносне компаније, оружани сукоби, међународни односи

Увод

Савремени концепт приватне безбедности је творевина новог доба, иако су његове претече, уобичајене и чврсто утемељене у праксама средњовековних држава и њихових властелина, имале значајну улогу у тадашњем успостављању и одржавању захтеваног нивоа безбедности. У српским државама за време Немањиха, а посебно у европским кнежевинама, најчешће градовима-државама, коришћење најамничке војске која се није обавезно и национално идентификовала са државом која их ангажује, била је уобичајна пракса. Након Вестфалског мира, када је окончан тридесетогодишњи рат у Европи и када је утицај верских поглавара опао испод утицаја националих вођа, створени су основи за стварање система суверених националних држава. У оваквој политичкој констелацији, концепт националне безбедности долази до изражаја и постаје доминантна замисао организовања система безбедности европских држава.

Рат као верни пратилац људске цивилизације, као уосталом и други друштвени феномени и појаве, временом се мењао, како у техничком тако и у концепцијом смислу. Драстичну промену у техничком сегменту могли смо најјасније уочити у I и II светском рату, када је напредак у наоружању за кратко време направио значајну разлику у поседовању војне моћи између технички напредних држава и оних које то нису биле². Са друге стране, модерни ратни сукоби излазе изван конвенционалних оквира који подразумевају да се непријатељство две државе сведе само на дејство њихових војски. Како је савремени рат постао тоталан (Кајтез, 2009), поред уобичајних ратних дејстава, данас су на делу и пропагандне, субверзивне и психолошке активности, а поред учешћа званичних оружаних снага неке земље, све активнију улогу преузимају и приватне војне компаније (ПВК). С тим у вези, концепт приватизације безбедности, иако у основи економски оријентисан, бива препознат као могуће допунско средство у реализацији спољно-политичких циљева.

Приватизација безбедности се данас препознаје превасходно као допуна важећем концепту безбедности. Заступљеност државног сектора безбедности, која је условљена

² То најбоље илуструје пример када је 1939. године, на немачке оклопно-механизоване јединице, које су извршиле инвазију на њихову земљу, јуришала пољска коњица

низом специфичности, јасно упућује на то да основне заштитне функције друштва ипак остају резервисане за државне институције. У оваквим оквирима, приватна безбедност и њени актери јављају се, не као конкуренти, већ као комплементарни носиоци заштитне функције.

Услови који су довели до развоја концепта приватне безбедности

Развој приватне безбедности као савременог безбедносног концепта, добија на актуелизацији три деценије уназад, када једна друштвено-политичка парадигма нестаје и када се ствара нови светски поредак са униполарним моделом расподеле светске моћи. Хладни рат, који је почео онда када су Совјети објавили да и они поседују нуклеарно наоружање, а завршио се Совјетским поразом у виду непротивљења процесу уједињења две Немачке, имао је низ особености. Услед општег страха код обе стране од глобалног светског уништења у случају директног сукоба чланица НАТО и Варшавског пакта, овај период је карактерисала трка у наоружању која отпочиње почетком '50-тих година прошлог века (Ojserkis, 2014), као и такозвани „бочни сукоби“, попут оних у Кореји, Вијетнаму, Авганистану и других³. Сама трка у наоружању, *defacto* најочигледнија у полиферици нуклеарног наоружања, далеко је комплекснија и шире утемељена од искључиво компоненете која се тиче оружја за масовно уништавање. Иако после почетне демилитаријације након II светског рата, сукобљени блокови су убрзо почели са усмеравањем све већих буџетских издатака за одбрану, као и постепеним али недвосмисленим повећањем броја војника. Многе технологије које су данас у широј употреби зачете су у том период као истраживања у војне сврхе, а посебно у домену телекомуникационих и информационих технологија, ваздухопловства и других.

Симболично, рушењем Берлинског зида срушен и биполарни однос снага у свету, а Сједињене државе заузимају готово хегемонски став у односима са другим актерима међународних односа, будући да готово читав свет почињу да посматрају као своју зону утицаја. Ратови у Заливу, у бившој Југославији - који је кулминирао НАТО агресијом на СР Југославију, рат у Авганистану, Ираку и други који су следили, сведоче о томе да потреба за снажном војном силом није престала, већ је само променила своју форму. Хладни рат који је трајао четири деценије завршио се као што је и почео – не приметно и без испаљеног метка али је победносна еуфорија, овековечена Фукујамином идејом да је дошао крај историје, била свеприсутна. Како се по завршетку рата прво заборави на војску, тако је поново дошло до значајног смањења броја борбеног и неборбеног осо-

³ У тренутку када се Југославија отргла чврстом утицају СССР-а и издвојила се из тзв. „гвоздене завесе“, победа комуниста у Кини, а потом и почетак рата на Корејском полуострву, говори у прилог да су закључци са састанка на Јалти 1944. године били кратког даха и превасходно били усмерени на борбу против заједничког непријатеља

бља, угасили су се поједини пројекти и ускратила средства у различитим сегментима војних истраживања. Приватни сектор безбедности је у таквим специфичним околностима пронашао своју позицију која је била компатабилна са спољном политиком САД-а.

Сам концепт приватизације безбедности је економски оправдан, па не чуди што су га развијене земље Запада, у којима протестантска радна етика представља културолошки мејн стрим, не само прихватиле и развиле, већ суштински и изнедриле (Jeffrey, 2007). Такозвани аутсорс (outsourcing), образац пословања који упућује на фокусирање на сопствену примарну делатност док се остале активности и услуге које су неопходне у пословању једноставно набављају од ангажованих подуговарача, одавно је био присутан као пракса у великим компанијама које су знале како да рационализују своје ресурсе. Уступање јавних послова приватним компанијама је процес који има свој логички утемељен настанак и историјски развој (Vitasek, 2010). Из буџетских разлога, многе армије света желе да све већи број активности, које судо сада самостално обављале, пренесу на спољне сараднике (Faite, 2008). Термин када се нека услуга (средство или пројекат) ангажује уговором (contract), почиње да се користи као синоним за ову врсту безбедносне делатности, те се припадници приватних војних компанија почињу називати контракторима.

Кључни актери приватизације безбедности

Са сигурношћу се може рећи да су кључни актери приватизације безбедности на међународној сцени, заправо, државе. У питању су водеће светске али и регионалне силе које су подржале развој домаћих приватних војних компанија и које су их препознале као могуће будуће носиоце појединих сегмената спољне политике. Чињеница је да су те државе успеле да далеко проактивније остварују своје геополитичке циљеве за које је било неопходно употребити оружану силу. Иако, посве очекивано, не постоји јединствен регистар ПВК, једноставном претрагом интернета стиче се увид у то да је далеко највећи број компанија регистрован у Сједињеним државама и то петнаестак, затим упоредно мање у Великој Британији и по која компанија у Русији, Француској, Немачкој и другим земљама, па чак и у Србији. Очекивано, најчешће запошљавају своје сународнике, мада је поред њих приметан и велики број Јужноафриканаца, Чилеанаца и Филипинаца који раде као контрактори за западне ПВК. Овде се мора истаћи једна веома важна одредница приватних војних компанија, које иако послују на тржишту где нуде своје услуге, те услуге су увек у субординацији са прокламованим циљевима спољне политике земаље⁴ одакле долази конкретна ПВК. Помало контрадикторно, будући да је приватизација безбедности концепт који почива на принципима слободног тржишта, у случају ангажова-

⁴ Или коалиције земаља, у првом реду мисли се на земље Запада

ња приватних војних компанија, то није случај. Основни постулат либералне економије је да купац има слободу да за свој новац бира повољнију робу или услугу на тржишту, а доласком глобализације то је било могуће учинити било где на планети, ипак, приватизација безбедности а посебно њен војни сегмент се ту битно разликује. Ово може да се илуструје примером када је за потребе Хрватске владе, америчка компанија МПРИ (MPRI - Military Professional Resources, Inc.) осмислила, испланирала и координирала хрватску војну акцију „Олуја“, изведену 1995. године. Имајући у виду тадашњи геополитички оквир, као и чињеницу да је уведен ембарго УН на извоз оружја у земље бивше Југославије, ангажовање наведене ПВК се наметнуло као адекватан *modus operandi* у датој ситуацији. Ипак, без обзира на то да ли је тада постојала спремност, на пример српске стране за ангажовањем сличих услуга, ни једна америчка (или Западна) компанија у том тренутку не би била у могућности да такве услуге и испоручи.

Претходно наведено се намеће и као логичан одговор на питање које се у међународним круговима неретко помиње, а најчешће се користи као негативна етикета која намењена супротној страни: да ли су приватне војне компаније заправо параван за плаћенике новог доба? Одговор је јасан – не. Наиме, у различитим дефиницијама, као и у Конвенцији о забрани употребе плаћеника Уједињених нација (УН, 1989), наводи се између осталог и да је плаћеник особа која се ангажује у оружаном сукобу у другој земљи, где је притом основни мотив ангажовања стицање материјалне користи. На примеру ПВК које су узеле учешћа у зонама сукоба, лако може да се закључи да не постоји могућност да ни за какав новац, нека западна влада ангажује Вагнер групу, односно да Русија ангажује, рецимо, Констелис (енг. Constellis Group).

Најзначајније компаније овог типа данас у свету су, свакако, америчке, мада се почетак развоја сектора приватних војних компанија везује се за рад јужноафричке ПВК зване Егзекутив Ауткомс (енг. Executive Outcomes) која је била активна током краја прошлог века и била укључена у директна офанзивна дејства војног типа, опремљена хеликоптерима и оклопно-механизованим средствима. Са њима повезана компанија Санделајн (Sandline) „признаје да је од 1993. године предузела шест међународних операција, укључујући Папуу Нову Гвинеју и Сијера Леоне“ (Vines, 2000). Међу америчким компанијама, најпознатија је некадашња ПВК Блеквотер (енг. Blackwater), која се по капацитетима, броју припадника, средствима у власништву и импозантном тренинг центру, истицала у односу на друге на тржишту. У фокус интересовања јавности доспели су 2007. године, када су у Багдаду на тргу Нисор, услед прокомерне употребе смртоносне силе убили 17 цивила. Компаније је недуго затим преименована (чак два пута), затим подељена у сегменте, повезала своје капацитета са другом компанијом и сада функционишу унутар једне велике групације. Са друге стране, најпознатија руска при-

ватна војна компанија, Вагнер група, основана је од стране двојце људи, бившег припадника Спецназа и човека биског Владимиру Путину. Према доступним информацијама највероватније је била ангажована у Украјини, Сирији, Малију, Централно-афричкој Републици, Судану, Либији, Венецуели, Нагорно-Карабаху, Мадагаскару и Мозамбику. Судећи по публикацији РАНД Корпорације (RAND, 2022), Кинеске приватне безбедносне компаније су у периоду од 2018. до 2021. године, на заштити кинеских политичко-економских интереса биле ангажоване у чак 29 земаља. О самим кинеским приватним војним и безбедносним компанијама се мало зна.

Активности приватних војних компанија

Услуге које пружају ПВК нију јасно омеђене законским одредбама, али ни уобичајном праксом, имајући у виду сепцифичну безбедносну, али и политички осетљиву, тематику. То у пракси значи да ће се у зависности од озбиљности ситуације и расположивих средстава за њену реализацију, активирати они капацитети за које се претпоставља да би у датим околностима били најефикаснији. Питање које пробуђује највеће интересовање, односно, оно које изазива етичке контроверзе (Korać, 2015), тиче се ангажовања „контрактора“ у директним ратним дејствима офанзивног типа⁵. Заправо се у први план истиче проблем контроле приватних војних компанија, будући да не постоји непосредан механизам којим би се у реалном времену, на оперативном плану, могли контролисати њихово дејство у зонама високог ризика, односно, у зонама ратних дејстава. Питања етичког образовања, дисциплине, контроле и одговорности су суштински важна за суздржавање у рату, како би се потом могао остварити праведни и трајни мир, али се данас морају сагледати кроз призму ангажовања приватних војних компанија (Stanar, 2020).

Вероватно најчешћа услуга које ПВК пружају на тржишту је војничка обука. Дијапазон обука је широк, од основне војничке обуке, обуке у руковању ручним наоружањем, минско-експлозивним средствима, снајперским пушкама, бацачима грана и другим пешадијским оружјем. Поред тога, значајан је и трансфер војне технологије и руковање комплексним војним системима, од оклопно-механизованих средстава, артиљеријских оруђа, до савремених радарских или ваздухопловних система.

У пракси готово све ПВК врше обезбеђење и друге услуге у зонама високог ризика, што се такође може убројати у веома честе појаве. Иако се изворна подела на приват-

⁵ Амерички званичници тврде да њихове ПВК не учествују у директним борбеним дејствима, најближе томе је, како кажу, сервисирање борбених система и припремање истих за борбени задатак, када потом официри америчке војске пружају команде и врше планирана дејства. По окончању мисије, контролу поново преузимају приватни контрактори са задатком сервисирања и припреме система за наредни борбени задатак.

не војне и приватне безбедносне компаније базира управо на разликовању услуга које ове две врсте компанија пружају, на терену се та граница у одређеној мери губи. Наиме, припадници ПВК и ПБК који раде у зони високог ризика, нпр. у Сирији, изгледају готово исто, профил запослених је истоветан, на себи имају некакву врсту униформе или њене делове, носе балистичке заштитне прслукe и шлемове и наоружани су аутоматским оружјем – али они нису исто. Основна разлика је у томе што припадници приватних безбедносних компанија врше безбедносне услуге, само овај пут у зони високог ризика, за разлику од припадника приватних војних компанија које пружају услуге војног типа. Запослени у приватној безбедносној компанији који обезбеђују нпр. зграду неке међународне организације у Женеви, опремљени су батеријском лампом и радио везом; у Београду би такав посао радили вероватно наоружани пиштољем, док би у Ирбилу носили аутоматску пушку, али то што је на први мах најупечатљивије је само манифестација нивоа и облика безбедносне претње на датој локацији, а не представљају слуштину њихове делатности. Претходно наведено није суштински спорно, али се као проблем јавља статус припадника ПВК или ПБК у зонама оружаних сукоба, где се полемика води око тога да ли они у датим околностима, представљају цивиле или борце (Cameron, 2006). Ово питање је утолико и значајније, јер се на основу ове одреднице дефинише и њихов статус у складу са међународним хуманитарним правом, али и даје оквир државама које желе да успоставе правну регулативу над њиховим активностима.

Разлике између Истока и Запада и у овом случају постоје и то као последица законодавне уређености ове области, што је у крајњем ипак рефлексција филозофског односа према тематици која се третира. Иако американци нису „измислили“ ПВК, свакако су их развили до максимума, а Руси су у овом случају преузели примере најбоље праксе и прилагодили их својим потребама уз одређену дозу прагматизма и практичне ефикасности на терену.

Утицај на међународне односе

Данас смо сведоци круцијалних промена у међународним односима које се, по први пут након претходне кључне геополитичке прекретнице, каква је била завршетак Хладног рата, читавају кроз Украјинску кризу у сукобу између Истока и Запада. Тај сукоб се манифестује на више различитих нивоа; на глобалном плану између Русије и САД, али и САД и Кине, као и на регионалним нивоима и зонама утицаја водећих светских сила. Приватизација безбедности се у оваквим условима показала као прагматичан приступ у настојањима кључних глобалних и регионалних актера у настојању да остваре доминацију сопственог утицаја. Како каже Исенберг „приватне компаније су попуниле

јаз који је настао између геополитичких циљева (САД) и средстава која су им била на располагању“ (Isenberg, 2009).

Међународно право почива на међународним обичајима, који су касније прихваћени као уобичајни, као и различитим споразумима међу државама и међународним организацијама попут уговора, меморандума, протокола и слично, а на којима би треба да почива светски поредак. Са друге стране, корену свих сукоба на свету налази се потреба за доминацијом⁶. Доминација се завршава потчињавањем или конфронтацијом, будући да је у питању јасан природни закон. Коначно, у односу између људске потребе за доминацијом и неповредивости међународног права, преовладава, природни закон.

Организација Уједињених нација, данас више него икад у својој историји, своди своје постојање на формализовани приступ кључним светским догађајима, без суштинске могућности утицаја да конкретне промене. Бесмисленост изјава Генералног секретара, позиви на мирно решење сукоба или хитност обуставе непријатељстава, представљају највећи домет светске организације. Савет безбедности УН, у међународним оквирима најзначајнија инстанца која, у складу са међународним правом, једина има могућност да на легалан начин одобри употребу силе, данас представа реликвију прошлости. Пет сталних чланица Савета са правом вета због својих сукобљених интереса, блокирају рад овог тела и приказују у правом светлу сву лицемерност међнародних односа.

Без обзира на јасну критику међународне заједнице по погледу различитих аршина, а све у циљу остварења властитих интереса, глобалне и регионалне силе вишеслојно проматрају ову проблематику. У несмањеном обиму улажу се дипломатски и други напори како би се обезбедила властита позиција, а избегла осуда остатка међународне заједнице. Приватизација безбедности у том смислу показује још једну предност, и то у домену умањења међународноправне и политичке одговорности. Политичка одговорност за ангажовање ПВК у зони оружаних сукоба или на територији друге државе полачи са собом значајно мање последице него да је у питању ангажовање регуларних војних снага неке земље. Међународноправни аспект приватних „контрактора“ зависи од уређења њиховог статуса у земљи у којој врше своје активности. Оне могу бити на највишем нивоу када се за те припаднике осигура дипломатски статус, до нивоа када немају дефинисан положај ни на који начин. Ипак поједине државе су прихватиле међународне докуменате попут Уговора из Монреа којим се одређује начин на који ће државе потпи-

⁶ Биљке се боре за свој простор, шире корење и покушавају да надвисе суседно стабло како би добиле више сунчеве светлости. У животињском свету још су јаснији примери, где најдоминантнији мужјак, иако није обавезно и најјачи, најбржи или најбољи ловац и слично, има право да своје добре гене пренесе будућим поколењима. Чак и у складном браку један је супружник доминантнији; такође у фудбалском тиму, политичкој партији или у држави, неко доминира.

снице уредити ову област. Са друге стране, успостављен је и Кодекс поступања ПВБК, где компаније које су пристале да имплементирају одредбе овог кодекса, усклађују своје пословање са стандардима из ове области.

Погодности приватизације безбедности огледају се и на примеру успостављања елементарних безбедносних параметара у тзв. неефикасним државама, а посебно за потребе међународних, хуманитарних или невладиних организација. Под неефикасним државама подразумевају се оне, које не успевају да остваре функционалну контролу над читавом својом територијом (Ghani, Lockhart, 2008) уз, пре свега физичку и правну, али и социјалну, здравствену и другу заштиту својих грађана. Такве државе су најчешће погођене тренутним ратним дејствима или се налазе у послератном или транзиционом периоду (Стојадиновић, 2019). Примери за такво ангажовање приватних компанија су бројни, попут обезбеђења прекоокеанских бродава који су из Индијског океана уполовљавали у Аденски залив, а својевремено си били погођени значајним безбедносним ризиком од отмица од стране сомалијских пирата. Овде не се поставља питање да ли се приватизација безбедности у оваквим условима јавља као ефикасан супститут државних безбедносних функција, јер се не ради о концепту безбедности, већ о елементарном нивоу безбедности. Питање одбира приватне безбедности као допуснке безбедности, која олакшава традиционалним испоручиоцима безбедносних услуга њихов задатак, поставља се онда када је основни ниво безбедности загарантован свим грађанима. Проблема безбедности неефикасних држава тиме није економско питање на коме треба да почива приватизација безбедности, већ суштински проблем спровођења одређеног пројекта.

Препреке на путу остварења приватизације безбедности у сегменту међународних односа су превасходно политичке али и организационе природе. Основно питање политичког опредељења за употребу приватних војних компанија у маниру активног међународног деловања, питање је фактичке моћи конкретне државе и њеног настојања да осигура и увећа своју доминацију.

Закључак

Приватизација безбедности је свремени безбедносни концепт, који попут осталих конвенционалних концепата безбедност добија и губи на значају услед промена прилика на безбедносно-политичком плану. Завршетком Хладног рата и успостављања Сједињених држава као једине светске супер-силе, целокупан сектор приватне безбедности Западне хемисфере добија покретачку снагу, на чијим основама и темељи свој франпантан развај. Иако је примарно економски оријентисан, ослањајући се у многоне на

пословну праксу аутсорсовања, концепт показује висок ниво зависности од политичких интереса владајућих структура и директно усклађује своје деловање сходно актуелним политичким приликама.

Данас је приватизација безбедности комплементарна са концептом националне безбедности, са којим остварује функционалну везу у заштити националних интереса великих светских сила, примарно, у иностранству. С'тим у вези, утицај који на међународне односе остверују кључни актери приватизације безбедности је несумљив. Поред влада држава које их ангажују, приватне војне и безбедносне компаније постају фактор који у специфичним политичко-безбедносним условима може да однесе превагу на терену, те самим тим, постају и значајни носиоци политичке и економске моћи. Ресурси којима располажу компаније из ове области су имозантни, укључујући људска, материјално-финансијска и техничко-технолошка средства.

Приватизација безбедности утиче у многоструку на промену прилика у међународним односима, посебно имајући у виду геополитички аспект, али не детерминише природу тих односа. Наиме, добри односи међу државама су најчешће утемељени на обостраним економским интересима, али и засновани на цивилизацијским вредностима, традицији, идеологији или религији. Са друге стране, конфронтиране стране, без обзира на дипломатску углађеност која се позива на крајње уздржан „партнерски“ однос, остају политички актери који имају супростављене ставове, без обзира на политичко-правну одговорност за делатност приватних војних компанија које су под њиховом фактичком контролом.

Поред своје лукративне финансијске природе, одрицање од политичке одговорности остаје један од основних постулата развоја приватизације безбедности. Ово се на практичном нивоу манифестује ситуацијом у којој број „приватника“ у Авганистану надмаши број војника оружаних снага коалиционих трупа, односно, када у Либији припадници руске ПВК пилотирају борбеном авијацијом (СУ-35). На политичком плану, експанзија приватне безбедности у сегментима који су до скоро били ексклузивно резервисани за државне носиоце безбедносне функције, у значајној мери условљава и промену у међународним односима.

Литература

- Кајтез И (2009), Револуционарно насиље, Факултет безбедности, Београд Стојадиновић
- М. (2019) „Изазови „малих” и „средњих” држава у мултиполарном свету“, (прегледни рад), Српска политичка мисао, vol. 64, бр. 2, Институт за политичке студије, Београд, стр. 125-138.
- УН (1989), Међународна конвенција против регрутовања, употребе, финансирања и обуке плаћеника, International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries.
- Cameron L. (2006), Private military companies: their status under international humanitarian law and its impact on their regulation, International Review of the Red Cross , Volume 88 Number 863 September.
- Faite A. (2008) Involvement of Private Contractors in Armed Conflict: Implications under International Humanitarian Law, International Committee of the Red Cross.
- Ghani A. and Lockhart C. (2008), Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World, New York: Oxford University Press USA.
- Isenberg D. (2009) „Private Military Contractors and US Grand Strategy”. PRIO Report 1/2009. Oslo: Peace Research Institute Oslo (PRIO).
- Jeffery I. (2007) “THE PRIVATISATION OF VIOLENCE AND SECURITY SECTOR REFORM IN AFRICA: NIGERIA AND SOUTH AFRICA EXAMINED.” Journal of Peacebuilding & Development 3, no. 2, 24–37.
- Korać S. (2015) „Upotreba privatnih vojnih kompanija u međunarodnim sukobima – etičke kontroverze“, Vojno delo, godina LXVII, br. 3/2015, Ministarstvo odbrane Republike Srbije, Beograd, str. 9-29
- Ojserkis R. (2014) „THE UNITED STATES & THE BEGINNING OF THE COLD WAR ARMS RACE - The Truman Administration’s Arms Build-Up of 1950-1951
- RAND (2022) China’s Weapons Exports and Private Security Contractors, DOI: <https://doi.org/10.7249/TLA2045-1>.
- Stanar D. (2020), “Paramilitary Organizations and Private Military Companies in War: How to Restrain What You Do Not Control?”, in Patrick Mileham (ed.), Jus Post Bellum: Restraint, Stabilisation and Peace, Brill/Nijhoff, Leiden, pp. 362-387.

Vines A. (2000) "Mercenaries, Human rights and Legality", in *Mercenaries, An African Security Dilemma*, edited by A.-F. Musah and J. Kayode Fayemi, Pluto Press, London

Vitasek K. (2010), Mike Ledyard and Karl Manrodt, *Vested Outsourcing: Five Rules That Will Transform Outsourcing*, London: Palgrave Macmillan.

PRIVATIZATION OF SECURITY AND ITS IMPACT ON CHANGING INTERNATIONAL RELATIONS

Slobodan M. Anđelković, associate professor Faculty of International Politics and Security
Union University - Nikola Tesla, Belgrade

Summary

The paper investigates the impact of the privatization of security as a specific process that led to the creation of a new security concept, and its impact on international relations, especially on relations between leading world and regional powers. The international legal and political responsibility of the parties involved in the conflict is the key outcome of this research with a critical review of the current situation and the inability of international organizations, primarily the UN, to take a more active and effective part in the mediation of current armed conflicts. Privatization of security, among other things, creates opportunities in which private military companies are used for various services, out of the military spectrum, so the governments that have actually engaged them do not have (or deny) a formal stake in their operation, which affects the nature of their relations with others actors or interested parties in that conflict. International actors who accepted the privatization of security and developed mechanisms for its use, can apply their foreign policy on the ground far more actively and directly than other actors of international relations. The paper analyzes the need for privatization of security in inefficient states that are forced to replace traditional (state) holders of security functions.

Key words: privatization of security, private military companies, private security companies, armed conflicts, international relations